


# Uit de kast in de klas

Kinderen zijn er soms bij gebaat om al op de basisschool uit te komen voor een andere seksuele voorkeur, maar forceren heeft geen zin. Het kind bepaalt het tempo.

**Tekst** Richard Hassink  
**Beeld** Nina Maissouradze

Yvonne Commandeur, leerkracht van christelijke basisschool De Evenaar in Krommenie, weet nog goed hoe vorig jaar een van de jongens uit groep 8 aan de klas, na zorgvuldige voorbereiding, vertelde dat hij zich een meisje voelde. “Hij was ontzettend zenuwachtig, en dat begreep ik heel goed, want het was geen makkelijke klas.” Maar tot zijn en Commandeurs grote opluchting reageerden de klasgenoten erg positief. “De klas had zoiets van: nu snappen we waarom je bent zoals je bent, en waarom je doet zoals je doet.”

Commandeur vertelt dat de ouders van de leerling in kwestie al twee jaar eerder het team van De Evenaar hadden ingelicht over de *genderdysfore* gevoelens van hun zoon, maar dat met de coming-out gewacht werd tot de laatste weken van groep 8. Ze begrijpt dat de jongen naar dat moment moest toegroeien, maar denkt wel dat het beter eerder had gekund: “Ik zag hoe hij dat jaar worstelde met zijn gevoelens en niet goed in zijn vel zat. Toen hij het uiteindelijk de klas verteld 



had, kwam hij de dag erop in meisjeskleren naar school en zag ik hoe lekker zij zich voelde. Dat was echt een wereld van verschil.”

### Veilig

“De meeste kinderen komen pas uit de kast met hun genderdysfore gevoelens als ze er zeker van zijn én als de omgeving veilig genoeg is”, zegt Bastiaan Franse van Transvisie Zorg, de landelijke organisatie die volwassenen én jongeren psychologische zorg biedt bij genderidentiteitsvragen. Franse, maatschappelijk werker van beroep, was intensief betrokken bij de coming-out van Commandeurs groep 8-leerling. “Vaak is dat een traject van twee, drie maanden waarbij we samen met de jongere, de ouders en de school een praktisch stappenplan maken.” Het belangrijkste onderdeel daarin is het gesprek in de klas, vertelt Franse. “Meestal is dat een les van zo’n

anderhalf uur, waarin algemene informatie gegeven wordt over genderdysforie: wat het is, waar het vandaan komt, dat het geen ziekte is enzovoorts. Uiteindelijk komt de leerling voor zijn/haar gevoelens uit. Vaak is dat een persoonlijk verhaal, gecombineerd met een filmpje of een brief. Tot slot hebben leerlingen de kans om vragen te stellen.”

Die vragen zijn er volgens Franse altijd. Hij merkt wel dat die vragen makkelijker gesteld worden op scholen waar veel aandacht geschonken wordt aan seksuele diversiteit. Sinds december 2012 zijn basisscholen wettelijk verplicht inhoudelijke lessen te geven over seksualiteit en seksuele diversiteit, waarbij kinderen leren respect te hebben voor seksuele verschillen en voorkeuren. Alhoewel die verplichting er dus is, merkt seksuoloog Yuri Ohlrichs van kenniscentrum seksualiteit Rutgers WPF dat veel scholen de lessen anders invullen dan het ministerie van Onderwijs voor ogen heeft. “De focus ligt vaak op de zakelijk kant van seksualiteit, op de preventiekant, waarbij dan aandacht is voor soa’s en ongewenste zwangerschap. Dat zijn belangrijke zaken, maar in de lessen moet je ook laten zien dat er seksuele verschillen tussen mensen zijn en dat seksualiteit ook gewoon leuk is.”

### Vroeg beginnen

Volgens Ans Duijghuisen van COC, belangenorganisatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders, zou je als basisschool zo vroeg mogelijk met de voorlichting moeten beginnen. “In de kleutergroep vindt iedereen het gewoon dat een meisje met de juf wil trouwen, maar in latere klassen verandert dat vaak.” Duijghuisen die als voorlichter ruim zestig basisscholen in Noordoost-Brabant heeft bezocht, is ervan overtuigd dat leerlingen, als ze van jongs af aan een paar keer per jaar les krijgen over seksuele diversiteit, toleranter zijn en minder snel tot een pestgroep gaan behoren. Dat laatste is een halszaak, vindt Duijghuisen. “Het aantal zelfdodingen onder homoseksuele jongeren is vijf keer zo hoog als onder hetero’s. Ze worden vaak gepest, mishandeld en veel homosek-

## Tips en valkuilen

### Coming-out is teamwerk

- Leg de focus niet alleen bij de leerling die uit de kast komt, maar maak het iets gezamenlijks. Dan voelen medeleerlingen zich ook verantwoordelijk voor eventueel pestgedrag.
- Ga vertrouwelijk om met de voorkennis van een coming-out. Een leerling die via-via te horen krijgt dat jij je mond voorbij hebt gepraat voelt zich verraden.
- Vraag na een coming-out niet aan medeleerlingen om het er nooit meer over te hebben. Dan wordt het iets geheims en ligt pestgedrag op de loer.
- Help kinderen om uit de kast te komen, maar trek ze er niet uit. Het kind bepaalt het tempo.
- Laat je als team goed voorlichten over genderdysforie en transsexualiteit. Daarbij is de conciërge en de administratief medewerker net zo belangrijk als de directeur, misschien nog wel belangrijker omdat zij waarschijnlijk vaker contact met de leerling in kwestie zullen hebben.

### Lachen maar niet uitlachen

- Maak afspraken over de manier waarop je in de klas over seksualiteit praat. Je mag lachen maar niet uitlachen. Door deze simpele regels maak je de sfeer in de klas veiliger.
- Hou het waardenvrij. Zeg bijvoorbeeld niet: oh ja, dat is typisch iets voor homo’s.
- Geef leerlingen altijd het gevoel dat ze mogen zijn wat ze willen zijn.
- Gebruik in de klas gewoon het woord homo. Maar grijp wel in als het door leerlingen als scheldwoord gebruikt wordt.

**Bronnen: Bastiaan Franse (Transvisie Zorg), Yuri Ohlrichs (Rutgers WPF) en Ans Duijghuisen (COC)**



## Lesmateriaal

Op zoek naar een lespakket over seksuele diversiteit? Rutgers WPF biedt op haar site de lesbrieven 'Omgaan met seksuele diversiteit in het basisonderwijs'. De lesbrieven zijn gratis te downloaden via [www.seksuelevorming.nl/lesmateriaal](http://www.seksuelevorming.nl/lesmateriaal). COC Nederland heeft het Rainbow-pakket ontwikkeld dat voor 35 euro besteld kan worden via [www.coc.nl](http://www.coc.nl). Maar ook diverse COC-afdelingen hebben hun eigen lespakket samengesteld zoals 'Hand in Hand' van COC Haaglanden: [www.cochaaglanden.nl](http://www.cochaaglanden.nl) (gratis te downloaden). Op [www.gayandschool.nl/lesgeven/lesmateriaal-po.html](http://www.gayandschool.nl/lesgeven/lesmateriaal-po.html) staat een overzicht van diverse lesmaterialen, speciaal voor het basisonderwijs. **Meer weten over genderdysforie? Ga dan naar [www.transvisiezorg.nl](http://www.transvisiezorg.nl).**

suele jongeren hebben een negatief zelfbeeld. Vaak kunnen ze thuis geen veilige omgeving vinden. Een deel van de ouders vindt zelfs dat je homoseksualiteit in de hand werkt als je een jongen op ballet laat gaan of een meisje op voetbal. Door er op school op een goede manier aandacht aan te besteden, sijpelt er hopelijk ook wat kennis door naar deze ouders." Bastiaan Franse van Transvisie Zorg ziet nóg een groot voordeel van vroegtijdige aandacht voor seksuele diversiteit. "Als je er in de klas regelmatig mee bezig bent, herken je veel eerder signalen van bijvoorbeeld genderdysforie. Vaak manifesteren deze gevoelens zich bij kinderen op jonge leeftijd, vanaf groep 4 of zelfs al eerder. Als je er oog voor hebt, kun je een leerling en de directe omgeving op zo'n moment beter begeleiden."

Leerkrachten vinden het vaak moeilijk om over seksuele voorkeuren en verschillen te praten. "Het is een onderwerp dat iedereen raakt op een leuke maar ook op een spannende manier", zegt seksuoloog Ohlrichs. "Ik geef zelf ook regelmatig voorlichting op scholen. Ik kan er meestal heel professioneel over praten maar soms komt het ineens heel dichtbij. Dan vraagt een leerling bijvoorbeeld wat mijn seksuele voorkeuren zijn." Op zo'n moment moet je als leerkracht je grenzen

bewaken, vindt Ohlrichs. Ook zouden leerkrachten hun eigen koers moeten durven varen, en niet te veel moeten nadenken over wat anderen ervan vinden.

Het valt Duijghuisen op dat oudere leerkrachten er vaak makkelijker over praten dan jongere. "Ze hebben zoveel ervaring met het bespreken van gevoelige onderwerpen dat ze heel soepeltjes met ons lespakket werken." En als leerkrachten het moeilijk blijven vinden, kunnen ze altijd bij diverse organisaties terecht voor een gastles, al vragen de meeste daar wel een vergoeding voor. "Wij hanteren een bescheiden tarief, plus reiskostenvergoeding", zegt Duijghuisen van het COC Noordoost-Brabant. "Maar het is onderhandelbaar. Als het moet, komen we gratis. Zo belangrijk vinden we het."

Zo'n gastles is een erg handig middel om aandacht te besteden aan seksuele diversiteit, vindt Ohlrichs van Rutgers WPF. "Op die manier zien leerlingen in real-life dat er seksuele verschillen zijn, zonder dat het voor hun en voor de leerkracht heel dichtbij komt." Maar de meeste impact heeft het toch wanneer het in de klas zelf gebeurt door een coming-out, al is die natuurlijk niet te registreren. Franse: "Als je ziet wat een coming-out in de klas oplevert aan begrip en acceptatie, dat is heel erg positief. Kinderen doen er vaak wat lacherig over, tot ze merken dat het om een klasgenoot gaat. Dan worden ze bloedserieus." Ook Commandeur heeft dat zo ervaren toen een van haar leerlingen vorig jaar uit de kast kwam. "De kinderen zagen hoe hun klasgenoot worstelde met zijn genderdysfore gevoelens. Die laatste weken van het schooljaar heb ik gemerkt dat ze door die coming-out met een opener blik naar seksuele diversiteit zijn gaan kijken." ■